

**КУЛТУРНА ТРАДИЦИЯ И НОВИ АСПЕКТИ ПРИ ИЗГРАЖДАНЕТО НА
СЪДОВЕ В КОНТЕКСТА НА СИМВОЛ И ЗНАК
/КУПИЧКАТА ЗА СУПА/
CULTURAL TRADITION AND NEW ASPECTS IN THE DESIGN OF DISHWARE
IN THE CONTEXT OF SYMBOL AND SIGN
/SOUP BOWL/**

Гл. ас д-р **Емилия Очкова-Димитрова**
катедра: „Инженерен дизайн“
ТУ-София
ochkova@tu-sofia.bg

Abstract: *The report examines the trends in vessel design in the context of symbol and sign. Content and form links and meaning and function are sought. The cultural traditions of different societies for the construction of vessels are indicated. New aspects are being identified in the design of the seemingly simple form of the soup bowl. An own interpretation of the form of the object under consideration is presented.*

Keywords: *CULTURAL TRADITION, FORMATION, VESSELS, DESIGN*

Резюме: *Докладът разглежда тенденциите във формоизграждането на съдове в контекста на символа и знака. Търсят се връзки между съдържание и форма, както и между значение и функция. Посочват се културните традиции при различни общества за изграждането на съдове. Набелязват се новите аспекти в дизайна на привидно простата форма на купичката за супа. Представя се собствена интерпретация на формата на разглеждания обект.*

Ключови думи: *КУЛТУРНА ТРАДИЦИЯ, ФОРМОИЗГРАЖДАНЕ, СЪДОВЕ, ДИЗАЙН*

Културната традиция определя някои свои феномени, отделя им специално внимание, а други макар и съществени сякаш остават на заден план. В своя бит ние използваме редица предмети без да отчитаме тяхната значимост или естествената връзка, в която общуваме с тях. Именно такива обекти са съдовете. Още със своето смислово значение думата „сѣд“ въвежда интересна образност. Сѣд като място за правораздаване, плавателен сѣд, сѣд за хранене. Връзката между смисъла на думата и формата поражда различни аналогии. Сѣдът има външна скелетна структура (черупка). Така както яйцето е изградено от твърда обвивка предпазваща зародиш. Когато използваме купичката като символ – тя би могла да бъде съотнесена към човешкото тяло, като сѣд в който се помещава същината (душата) на човек. Именно тази обвивка е повод за дизайн и анализ във формообразуването. Аналогиите и метафорите ни помагат да погледнем от друг ъгъл към изграждането на един от най-опростените, като форма обекти от бита.

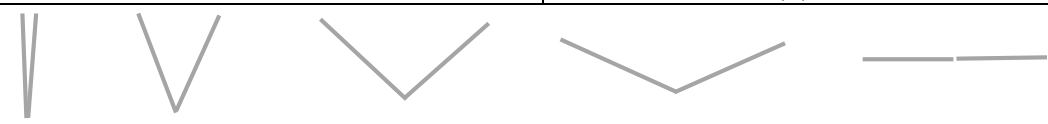

Като знак, съдовете са белег за човешко присъствие от незапомнени времена. Протягайки шепа инстинктивно създаваме, пространството на сѣда. Вдлъбнатата (конвексна) равнина, способна да задържи разливащо се съдържание.

Метафорично казано тази **равнина** е *пространство, съдържанието* по аналогия се превръща във *време*. Обвързващо двете понятия е *движението*, правещо пряка връзка с **формата**. *Пространство-Време-Движение*, категории позволяващи да се осмисли конкретиката на предметността в контекста на абстракцията. Така вече изглежда естествено да направим връзка между **длан** и **линия** (*конкретно-абстрактно*). С прибраните една към друга длани асоциираме жест на запазване – съхранение. Колкото повече ръцете се отварят, толкова повече вертикалните линии се разделят и се създава вдлъбнатина, постепенно преобразуваща се в хоризонтална линия. Жестът подсказва

отваряне-поднасяне. Дланите са линии , жестът е движението преобразуващо значението на функцията. (Таблица 1)

Така разглеждайки прагматиката и жеста, можем да анализираме две посоки на смисъл относно функцията на „съда“ Едната е запазване-съхранение, а другата поднасяне-предлагане. Формообразуване в посока от вертикал към хоризонтал. Промяната на посоката, вследствие на движението на линиите е промяна във функцията.

Таблица 1

СИМВОЛИКА	
човек-тяло	
МЯСТО ЗА СЪХРАНЕНИЕ	ПРИБОР ЗА ПОДНАСЯНЕ
<i>вертикал - затваряне</i>	<i>хоризонтал – отваряне</i>

Буквалното описание на „Купа“ е просто, погледнато в “Wikipedia”, виждаме - кухненски прибор, предназначен най-вече за течни ястия като супа. Много прилича на дълбока чиния. Купите имат форма, близка до полусфера. Изработват се от метал, керамика, пластмаса, дърво, стъкло и други материали. Големите стъклени купи се наричат фруктиери, защото в тях обикновено се съхраняват плодове. някои купи са плитки, но има и дълбоки купи в зависимост от предназначението им. Но дали е така просто?

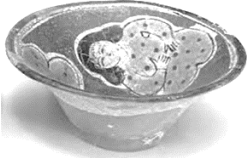

Дали зад простотата стои сянката на необходимостта (функцията) или се дава израз на културната традиция, като игра вградена в обществото? Ако направим произволен преглед в исторически план на купички от древността до наши дни, бихме могли да проследим две различни смислови линии. В едната от тях (Таблица 2), може да разгледаме форма-функция, а в другата (Таблица 3) форма-игра.

В лицето на *Homo Faber*, формата на купичката не търпи изменения, независимо от времето, като исторически период и технология. Следва да отбележим, колко логично изглежда, че по отношение на функцията на купичката, формата е идентична в коренно различни географски ширини и култури. На всеки континент могат да се проследят артефакти (купички), в които откриваме белезите на жеста. От желанието да уловим, съберем, съхраним ценността на храната, до желанието да я представим, поднесем, раздадем. В този контекст, връзката *вертикал-хоризонтал*, може да се преобразува и осмисли като *затваряне* и *отваряне*. Фигуративно сравнихме жеста с линия, но смислово, като движение прибирането и разтварянето описват характера на функцията. Движението остава основополагащо и определящо във функцията, като нейна основна категория. Пространството (вътре-вън) очертава границите на съда и по същество на самия жест. Иначе погледнато пространството дава рамка на движението, което от своя страна формоизгражда съда. Интересна е аналогията с ръцете формовачи глината върху точарското колело, в нея ръцете от изграждащи жест се трансформират в създаващи форма. От пораждащи движението в образуващи пространството. Формата се ражда в пространството между пръстите.

При правещият човек водеща е функцията, вътрешното пространство на съда. Съхранението и запазването са базови, като декоративните елементи ако присъстват, се

разполагат във вътрешността или в горната, видима отвън част на периферията. Материалът, като качество на структура, цвят, свойства е основата, върху която се развива въображението.[3] Декорацията е следствие на функцията, което не нарушава предназначението и дори без нея, вниманието се насочва към действието, а не към самия предмет.[5] Неговото присъствие се налага, като конструкция и минималистично визуално присъствие. Съдът не е обект той е продължение на функцията и естествено изчезва в продължението на жеста.

Таблица 2 - *Homo Faber*

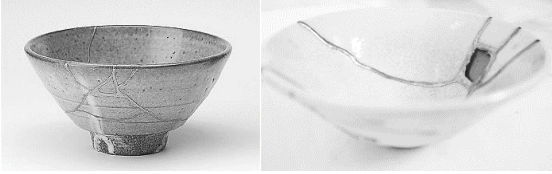

АНТИЧНОСТ		
Фиг.1 Римски купички https://www.ancientresource.com/lots/roman/roman-terracotta-pottery.html	Фиг.2 Мексиканска купичка https://www.ancient.eu/image/9056/pottery-bowl-from-casas-grandes-paquime-mexico/	Фиг.3 Ислямска керамика ancient gandhara/islamic ceramic glazed pictorial bowl 1200 bc
СЪВРЕМИЕ		
Фиг.4 https://www.typhoonltd.co.uk/bowls/33-white-contemporary-bowl-sloping.html	Фиг.5 https://www.chicbasta.com/products/ceramic-little-salad-bowl	Фиг.6 https://www.bertonni.com.au/products/large-fruit-bowl-white

Така възникващите мисловни игри ни водят към следващия аспект на разглеждане на формата. Този аспект е *форма - игра*. Импулсът породен от *Homo Ludens* е другата страна на „монетата“ (формата). Допълваща и развиваща функцията, играта е важна част от осмислянето и възприемането на жеста. Сама по себе си играта е друг аспект на жеста, или иначе казано на движението. Движение идващо от човека и насочено към човека, основа за културна традиция и опит за персонализация, която в един момент е част от сходни процеси, а в следващия е тясно обрисувача отделната личност. В този контекст играта дава безкрайно поле за творчески експерименти, в които именно метафората и аналогията са водещи евристични подходи [4]. От друга страна във формата-игра при *Homo Ludens*, се забелязва, че от древността до наши дни, се застъпват отношенията и емоциите, съпътстващи различни преживявания и има тясна връзка с поднасянето и презентацията.

Често може да се забележи в пластичните манипулации на купичките, че те се трансформират в човешки крайници и части. В древен Египет, купичката има „*крачетата*“. Очевидна е играта с жеста на поднасяне. В наши дни виждаме, концептуални арт проекти, поставящи пръстите на човешка ръка, като крачетата на купичка. Игра търсеща парадокса статика-динамика на формата, жеста на донасяне и жеста на отнасяне. В друг от избраните примери виждаме японската традиция „Канцуги“, в която тялото на паничката се асоциира с човешката душа. Отделните парчета се слепят със златна нишка (*специално лепило смесено със злато, сребро или платина*), и така съда придобива по висока стойност, тъй като това илюстрира преминалата през изпитания душа и станала

по красива със своите белези от наранявания. Метафората отново ни предоставя възможност да преосмислим реалността и да уловим повече нюанси на смисъла на формата.

Таблица 2 *Homo Ludens*

АНТИЧНОСТ			
Фиг.1 Кинцугу (金継ぎ, „златна дограма“),		Фиг.2 Египетска купа с крака (3750 - 3000 г. пр.н.е.)	
СЪВРЕМИЕ			
Фиг.3 Ronit Baranga, „Running Bowls“, 2007 https://www.ronitbaranga.com/		Фиг.4 Ole Jensen - 2016 https://www.olejensendesign.com/	

Абстракцията деконструира конкретиката и дава възможност да преоткрием връзки и да създадем нови перспективи в културните традиции.

На база на направените разсъждения, в Таблица 4 се представя разработка на автора по темата купичка. Идеята „Парадокс“ се заключава в това, че се съчетават две противоположни равнини, конкав и конвекс. Така се използва възможността да се употребят две пространства в един и същ съд. Прави се опит да се съчетаят функционалната и игровата форма, като се остави място за промяна от страна на потребителя. Добавеното съдържание е възможност да се продължи играта, с идея за разгръщане на разнообразието, към изява на различната личност. Обектът купичка от една страна разширява възможностите си за употреба, но в същото време е повод за артистична изява от страна на ползващия я. Точката в която се срещат двете формални равнини е точката на срещане на „*Homo Faber*“ и „*Homo Ludens*“. Те образуват точка, в която се обръщат. Линията отвътре е на правещия човек, а линията отвън е на играещия човек. Това е една и съща линия, която като се обърне, се превръща в своята противоположност. Бихме могли да направим следния парадоксален извод: „точката е начало и край“, „точката е вътре и вън“.

Таблица 3

Линията изграждаща точката е едновременно <i>homo faber</i> и <i>homo ludens</i>	Трансформация на точката – точка на връзка, точка – сфера, линията, като част от сферична равнина

В таблица 3 се разглежда трансформацията на точката, като връзка между две равнини (ръце). Именно точката нараства и се превръща в сфера, чиято вътрешна и

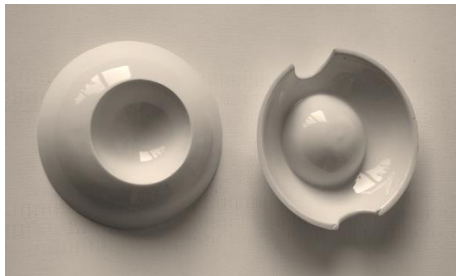
външна част се използват функционално в нововъзникналата форма. Точката е нула мерна, вертикалът и хоризонталът изчезват. Линията очертаваща точката отвътре е *правеция*, а отвън *играещия* човек. Обръщането на линията е обръщане и на равнината.

В заключение бихме могли да кажем, че търсейки различни гледни точки към заобикалящите ни форми - феномени, чрез аналогията и метафората откриваме многопластови връзки, които пробуждат нашето въображение. Това е повод да се свържат два различни човешки хоризонта на правещия и играещия човек. И именно чрез анализ на различията и сходствата, да се начертаят нови перспективи към дизайнерското проектиране.

Литература

1. Попов, П „Композицията като абстракция“
2. Желева-Мартинс „Теорията на композицията като теория на знаците“ (доклад изнесен на научна конференция на тема „Постижения и тенденции в развитието на съвременния дизайн и декоративно – приложните изкуства”- 18 Ноември 2010, НХА)
3. Червендинев, Г. (2017) „Дизайнът, като средство за запазване на традициите в условията на съвременното консуматорско общество.“, „Съвременни технологии в културно историческото наследство“, ТУ-София, Том II, ISSN 2367-6523
4. Georgieva B., “Geometric heuristics in art and design”, proceedings of university of Ruse - 2017, volume 56, book 1.1., ISSN 1311-3321, pp. 125-129
5. Georgieva-Gushtanova B., “Origami based Technology for handbag production”, 15th International conference standardization, prototypes and Quality: A means of Balkan counties collaboration in cooperation with Balkan Coordinating committee (BCC), Trakya University, Edirne/Turkey, ISBN:978-975-374-247-4, pp.273-279, (2019)

Таблица 4

ПРОЕКТ - купичка : „ПАРАДОКС“

автор: Емилия Очкова-Димитрова